

Småband
Linnéus bok.
Angulstade Sv.

- 1 - 3864

Uppst. av O. Linnéus
1932 (M. Linnéus)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Odins jakt.

Odins jakt är ingenting annat än sjöorrar, som flytta tidigt på våren och drar fram i väldiga skockar. De bruka skrika och det låter rätt så illa. Sen har de hittat på en saga, att det är Odin, som är ute och jagar. En gång var det en lerfatahandlare som var ute och körde i norra Skåne. Då kom det en sådan skock fåglar, och de flög så lågt och lot så illa, så hästen skena och lerfaten for i diket. "Det var Odins jakt," sa lerfatahandlaren, när han berättade det för mej. Han kände sitt gods, så han brydde sej inte om att gå tillbaka och se efter, hur det hade gått med lerfaten.

Odins jakt.

Småland
Skinnarbo
Ångelstad
1932

- 2 -
1938: Olle bevarar
3864 Bert Larsson

Ber. Tore Johansen
Född 1878 i Ångelstad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jättekast.

I Bolmen ligger en stor stenhall, som kallas Domahall. Den kastade en gång en jätte mot Odensjö kyrka. Han stod oppe i Berga, på en backe, som kallas Luringabacken, och så tog han sitt hoseband och la om stenen, men så rök bandet, och stenen föll ner i Bolmen, där den ligger än i dag.

- 3 - 3864
ACC. NR.

Östergötland
Ångelstads län
Landskap: *Ångelstads län* Upptecknat av: *Olle Revnäs*

Härad: Adress:

Socken: Berättat av *Tom Johanson*

Uppteckningsår: Född år *1875* *Ångelstads län*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Jätten, som byggde en kyrka.

En gång var det en jätte, som hjälpte en byggmästare att bygga en kyrka. Som ersättning betingade han sej, att byggmästaren skulle gissa vad han hette, eller också skulle han äta opp både honom och hans familj. Det gick fort med arbetet. Jätten släpade ihop sten och byggde, och till sist började det li'a mot att det bli färdigt, men inte visste byggmästaren, vad jätten hette inte.

Så en dag var byggmästaren käring ute i skogen och plockade krösen. Hon hittade så hemskt mycke, och kom längre och längre in i skogen. Rätt som det var fick hon höra ungaskrik. Hon gick åt det håll, varifrån skriket kom,

och då fick hon se en jättekvinna, som satt på en sten och vaggade ett litet barn, och så nynnade hon:

"Tyst, tyst, barnet mitt! I morgon kommer Finn hem med byggmästaren och hela hans familj, och då få vi äta oss mätta både far och mor och det lilla barnet."

Då sprang käringen hem och talade om för byggmästaren, vad hon hade hört. Han gick ner till kyrkan, som jätten just hade fått färdig.

"Nu ska kamraten Finn ha tack för hjälpen!"

När jätten fick höra, att byggmästaren kände hans namn, blev han så hemskande ilsken, så han tog tag i hörnet på kyrkan och drog ut det en bit, så där finns kvar ett gap kvar än i dag,

3864

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och det går aldrig göra färdigt. Sen drog jätten åt skogs.

"Om vilken kyrka berättas detta?" undrar upptecknaren.

"Ja, se säj det. Det har jag aldrig hört, och har jag hört det, så har jag glömt det."

"Var det inte om Lunds domkyrka?"

"Nej för tjuven, det vet jag bestämt att det inte var,"

svarar sagesmannen.

- 6 -
ACC. NR. 3864

Landskap: Småland Upptecknat av: Otto Bergander
Härad: Åmneby Adress: H. Rasmussen
Socken: Ångestrå Berättat av: Tune Johansson
Uppteckningsår: 1932 Född år 1878 i Ångestrå

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Trollen i Pila-kullen.

När jag var liten berättade mormor, att det hade bott troll där hemma i Hölminge i en kulle, som kallas Pila-kullen. Men så sådde mänskorna så mycket lin runt omkring, och kan veta det tälte inte trollen utan de flydde till Bolmestad mjäl /mjäl = sandkulle/ eller Tokahöj som den också kallas. Mellan jul och nyår hittade man en guldhästska, som hade blivit kvar i dyn, när trollen flyttade mellan kullarna.

En gång försökte trollen ta en flicka från en torpare, som bodde där i närheten. Det var enda barnet. Plötsligt var flickan försvunnen, och de letade efter henne i tre timmar. till slut fann de henne instoppad i en stor moraklocka, som stod i rummet. Barnet var inte mer än 12,13 månader, så det hade inte

kunnat krypa dit av sej självt, utan det var naturligtvis trollen,
som gömt undan flickan för att hämta henne sedan. Atminstone trod-
de hennes mor det. Hon har själv berättat det för mej, så det är
dagens sanning. Hon hette Gunnel, och dog för 11 år sen, 70 år
gammal. Hon sa, att när de hittade flickan, hörde de trollen skratta
nere på Tokahöj.

Tokahöjsfolket visar sig.

En gång, när jag var sex år gammal, gick jag vall jämte några andra pojkar nere vid Bolmestad mjäl. Rätt som det var kom en flicka med ett litet barn. Vi tyckte alla att det var en pia, som var i tjänst hos en torpare i närheten. Hon gick rakt in i en torvstuga, som vi hade byggt upp åt oss. Vi sprang upp in i stugan efter henne, men då var hon spårlöst försvunnen. Vi hoade och letade efter henne, för vi trodde, att hon hade gömt sej, men hon var och förblev borta. Vi hadn för oss, att det var Tokahöjs-folk, som varit ute.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Kolaren, som gifte sej med skogssnuan.

Det var en kolare, som brukade ligga året om ute i skogarna och kola och bränna tjära. Han var ungtkarl, och brydde sej inte om att gifta sej på många år. Så en gång kom det till honom ett fruntimmer, som var så eviga grann, så han hade inte sett maken i hela sin livstid.

"Du ska väl inte ligga här ute i skogen ensam," sa hon till honom, och hur det var, så blev de överens, så de gifte sej och fick två barn. Men så en gång fick han se henne bakifrån, och då tyckte han, att hon var ihålig som ett skal. Det talade han om för henne, men då sa hon:

"Varje gång du gå förbi eken där," och så pekade hon på ett träd, som han ofta brukade gå förbi, "och har yxan

med dej, så hugg ett tag i stammen, så kommer jag att förbli lika vacker, som du har sett mej förut, men glömmer du det, kommer jag att förbli ihålig."

Det lovade kolaren, och varje gång han gick förbi den där eken och hade yxan med sej, gjorde han ett hack i stammen. Hans hustru var lika grann, som den gången då han fäste sej vid henne, och de hade det så bra i skogen och led inte brist på något och tre granna barn fick de. Men så en gång glömde kolaren att hugga i eken, och i detsamma blev hustrun förvandlad till skogssnuva, och det förblev hon sedan. Till sist blev han tjeer ve'na och gick till en trollkäring och frågade, hur han skulle bära sej åt för att bli henne fri.

"Jag vet bara ett medel," sa hon, "och det är att lura upp både henne och barnen på en bakkälke, och sedan köra ut på isen. Där ska du i all tysthet koppla av bakkälken och köra därifrån, utan att vända tillbaka, om de skrika efter dej."

Han gjorde, som hon hade lärt honom. När de kommit ut mitt på en stor sjö, spände han ifrån, och de skrek och hoade efter honom men han bara körde, och sen den dagen hörde han inte av dem.

Småt.
Sammets
Angebot
1932

- 11 -
3864

Upps. Olla Rosander
M. Larsson

Per. Eric Johanson
Angebot
J. 1878, Angebots

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Näcken.

De tala om näcken och sjöodjur och tocke dära, men jag kan mest ansvara för att jag har sett ett sånt vidunder en gång. Som liten tyckte jag så mycket om att snärja gädder. En gång var jag här nere i Lill-sjön borta vid hästhagen. Det var grunt, så jag hade vadat ut et bra stycke. Rätt som det var stack det opp ett fiskhuvud över vattenytan. Det var alldeles som ett lakahuvud, men se så hiskeligt stort, större än mina båda händer här!/Sagesmannen håller ut två stora labbar/ Jag hade listra med mej/såg ut som en stor gaffel med kraftiga taggar/ så jag måttade rätt över nacken på odjuret. Jag kunde omöjligt ha huggit fel, för jag stod mitt över, och inte såg jag att det försvann, men när jag högg, tog det bara i grus och sand. På hemvägen gick jag in till mormor

, för hon bodde närmast, och talade om vad jag sett.

"Det var näcken," sa hon, Den skulle du inte brytt dej om. Nu kanske du inte får någon fisketur."

Men det felade då inte. Jag fiskade lika bra efteråt, om inte bättre.

Vätten.

De gamle var så rädda för att oroa vätten. Det dugde inte att slå ut hett vatten var som helst, för då kunde man skälla vätten, och ofredade man honom tog han hämnd, så att man inte fick någon ro om nätterna, utan det kröp och ofredade en på allt sätt.

Vätten.

U
Engelstrade km, Lm.
Uppst. av { O. Linder
M. Larsson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tomten bär säd.

Det var en gång fyra drängar, som höll på att tröska på en gård, men hur de arbetade, blev de aldrig färdiga. Så en dag sa fördrängen:

" I morgon gå vi opp klockan 2 och börja tröska, så vi hinna skilja oss ve'et någon gång."

Jo-o, det var de andra drängarna med på. Nästa dag var de oppe i god tid. Just som de skulle ta plejlarna och börja tröska, fick de se tomtens komma knogande med säd på ryggen.

"Attan travar" sa han, när han kastade det från sej och så pustade han.

"Jaså, det är du som släpar hit säd, så vi aldrig bli

Angeltids sm., Sm.

- 15 3864

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

färdiga,"sa fördrängen. "Låt bli det, din rackare!"

Men då blev tomten förgrymmad, och sedan den dagen drog han ifrån dem i stället för att släpa till dem. Förut hade han tagit hos gårdbon och släpat dit. Ja, så har jag hört det berättas för många år sen, vad sanning det nu kan vara i det.

Gloson.

De som skulle förbereda sig till årsgång skulle gå runt kyrkan tre gånger och blåsa i nycklahålet. Men de måste akta sej, om de mötte gloson. Då måste de genast sätta benen i kors, annars sprang hon emellan dem och fläckte personen, så han dog. Vad gloson var för ett djur vet jag inte, men det var väl något av Hin, som de gamle sa.

Gloson.

3864

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hur man skaffade sig en spiritus.

De gamle sa, att om man lade ett ägg i armhålan,
och bar det där, tills det kläcktes ut, så skulle det bli en spi-
ritus, som skulle dra tillsen pengar och försörja en, så att man
aldrig behövde lida brist.

- 18
ACC. NR. 864

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Olle Revander*
Härad: *Emmaboda* Adress:
Socken: *Angelstad* Berättat av: *Thore Larsson*
Uppteckningsår: *1932* Född år *1878* i *Angelstad*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Mjölkhare. Ropa till sig mjölk.

Var det någon ko, som inte mjölkade så mycket, kunde de gamle säja:

"Dä ä nog mjölkaharen, som varit framme. Min mormor berättade en paschasa, kan en gott kalla't. Det var en käring, och skulle inte bo så långt ifrån vårt, som brukade gå opp i påskaottan och ställa sej på en ledstolpe och ropa:

"Så långt som detta rop höres ska jag ha vad mjölk å smör här ä!"

Men så var det en gårdskvinna, som hade fått snoe på det där spektaklet, och hon tänkte: "Jag ska försöka ta henne på bar gärning," så hon gick opp vid l-tiden på morgonen och ställ-

de sej i närheten. När det var gået en stund, kom käring och kröp opp på ledstolpen och började ropa. Men gårdskvinnan svarade:

"Nej, du ska så lagom heller!" och då fick den andra

käringen bråttom att komma ner och därifrån. Det året fick hon inte heller så mycket, som hon annars brukade ha, sa mormor.

ACC. NR. ⁻²⁰ 3804

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Otto Revander*
Härad: *Emmabö* Adress:
Socken: *Kriststad* Berättat av *Ther Johansson*
Uppteckningsår: *1922* Född år *1878* i *Kriststad*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

Morfars talte om en historia om maran.

Maran.

I sin ungdom var han ute och tjänte, och då hade han hört talas om den. Där i trakten fanns det en karl, och hans hästar red maran, så de var svettå varenda morgon. Det gick ett halvårs tid, men när det inte blev bättre, vände han sig till en klok och frågade, vad han skulle ta sej till.

"Du vill väl inte fästa lien över ryggen på hästen?"
frågade den kloke.

"Jo, för all del," svarade karlen.

"Ja, då tror jag nog, att du ska bli henne kvitt," sa
gubben.

När han kom hem, gjorde han sej en träställning, som

Skriv endast på denna sida!

han fäste lien i, väl vassbrynter, och sedan band han fast ställningen på ryggen på hästen, så att eggen på lien kom oppåt.

Morgonen därpå fann de mannen med avskurna ben , liggande bredvid hästen. Det var han själv som varit mara utan att veta om det

Ja, så berättade morfar, men jag tør nästan ansvara för, att det inte finns några maror. Jag har själv varit ute för detsamma, så jag vet vad det är. En blir alldeles torr i halsen och det känns, som om en hade en tyngd på bröstet. Kan en då inte vända sej om, kan man dö av det. Men inte är det någon som rider en, utan det är en sjukdom.

Avslöjad mara.

Det var en soldat, som hette Munter, och han reds av maran. Men han hade gett sej själve den på, att ta reda på vem det var, och så en kväll gjorde han en del konster och förberedelser. Frampå natten kom maran, men då hade han så mycket kraft, så han kunde resa sej opp och tända lampan. Då stod ett fruntimmer framför honom, och han kände igen henne också.

"Bry dej inte om sådana dumheter mer," sa han till henne, och sen fick han vara i fred.

Hur pigan blev befriad från att vara mara.

Det var på ett ställe de hade skräddare som arbetade
hos sej, för det var strax före jul. När de skulle sätta till
bords på kvällen, sa pigan liksom ofrivilligt:

"Hu,hu; så långt dä ä te Mossle/"

"Vad ska du där, din mara?" sa drängen.

"Dä var bra du sa dä," sa pigan," för nu slipper jag
fara dit. Nu få du ge dej av i stället." och så slapp hon att
vara mara. Det är mormor som berättat den paschasan.

ACC. NR. ²⁴ 3804

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Ystad Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Hur hustrun räddade sin man från att vara varulv.

Här i Småland har jag inte hört talas om varulven, men när jag arbetade vid järnvägen i trakten kring Ystad hörde jag en paschasa om honom.

Det var en karl där nere som visste om att han var varulv. Så en gång, när han och hans hustru var ute på åkern och arbetade, så han till sin hustru:

"Om det skulle komma något besynnerligt nu när jag är borta, så försök och fri dej."

Sen gick han, och hustrun trodde, att han skulle bort i något ärende. Rätt som det var kom en varulv sättandes och rusade rakt på kvinnan. Hon slog efter honom med räfsan

och försökte fri sej på allt sätt. Till slut gav han sej då i väg.

Efter en stund kom hennes man tillbaka, och då fick hon se, att han hade trådar och bitar av hennes gröna klänning mellan tänderna.

"Men kära, inte är väl du varulv!" sa hon, men i detsamma blev han fri, för bara de nämner en sådan vid namn, så slipper han ifrån att vara varulv.

- 263-3864
ACC. NR.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Vård.

Vård.

Vårder har jag sett många gånger.

En gång var jag ute på Bolmestad mjäll och plockade borrar. Det var mellan jul och nyår. Rätt som det var kom det en pojk och en flicka och gick ut mot sjön. Jag kände igen pojken, det var en läskamrat till mej och vi hade gått fram året innan. Han hade ett litet rött knyte i handen och flickan hade en grön klänning. Jag skrek efter dem, men de fortsatte att gå rakt fram. Då började jag springa efter dem, men det underliga var, att hur jag sprang, så var de lika långt före mej, och gick jag sakta, så gick de sakta, så avståndet var alltid lika stort mellan oss. Det var då för märkvärdigt detta, tänkte jag, för jag förstod ju, att det inte stod

Skriv endast på denna sida!

rätt till.

Följande år mellan jul och nyår skulle tre ungdomar gå över isen på sjön Bolmen, men de kom aldrig fram. Den äldste pojken gick ner i en vak, och de båda andra gick vilse, och till sist blev de så utmattade, så de sjönk ner i snön och valnade /frös ihjäl/. Jag var själv med och letade efter dom. Det var just den pojken och flickan, som jag hade sett året innan, och de hade gått samma fjät, som jag tyckte de hade gått den gången. När vi hittade dom, hade pojken ett litet rött knyte i handen.

"Detta knyte har jag sett för ett år sen," sa jag och berättade vad jag varit med om. Nu förstod jag, att det var deras vård, som jag sett för ett år sen.